

POVIJEST ŠKOLSTVA U RASINJI

OD NAJRANIJIH POČETAKA POUČAVANJA

Rasinja je mjesto s bogatim povijesnim nasljeđem te je vrlo rano imalo i početke temeljnog obrazovanja. U prošlosti bila je značajno vlastelinsko središte pa se može pretpostaviti da je bio razvijen i odgoj vlastelinske djece te da su tu funkciju obavljale crkvene, a možda i svjetovne osobe. O odgoju i obrazovanju širih slojeva još ne možemo govoriti.

Iz opće povijesti školstva poznato je da je od srednjeg vijeka crkva imala vrlo važnu ulogu u poučavanju mladeži. Od crkvenih redova koji djeluju u Podravini značajni su redovi franjevac, templara i naročito pavlina. Cuvaj piše da se u Hrvatskoj javljaju prve javne pučke škole već od 1382. do 1527. godine. Međutim, u Podravini je sve do potpunog protjerivanja Turaka teško govoriti o djelovanju javnih pučkih škola.¹ U Rasinji se crkveni red templara (božjaka) spominje 1170. godine, a tu djeluje sve do ukidanja reda 1312. godine.² Za srednjovjekovno školstvo karakterističan je rad samostanskih i župnih škola, a na višem nivou postojale su katedralne škole. Rasinja je vrlo rano postala župno središte. U znamenitom popisu župa zagrebačke biskupije Ivana arhidakona goričkog iz 1334. godine na razmjerno malom području oko Rasinje spominje se pet župa što je inače u to doba bila rijetkost. Bile su to župe u Rasinji (Ecclesiae sancti Crucis de Rasina), Gorica, Kuzminec, Zablatje i Subotica.

Podatak koji može potvrditi da su u Podravini postojale osnove elementarnog obrazovanja za povlaštene slojeve je i popis studenata koji su studirali na bečkom sveučilištu. Alojz Jembrih spominje da je u periodu od 1385. - 1450. na bečkom sveučilištu studiralo 9 studenata iz Koprivnice, 6 iz Virja, 4 iz Rasinje, 2 iz Ludbrega te po jedan iz Apatovca i Plavšince.³ Iz Rasinje su to bili: 1404. Nicolaus de Raschina sub Greben, 1418. Mathias de Rasingna, 1422. Gallus de Rasingna, 1427. Benedictus de Razina. A učenih je Podravaca bilo i na raznim drugim evropskim stranama, primjerice u Padovi, Rimu, Parizu, Pragu, Budimpešti, Nürnbergu i drugdje.⁴ Godine 1501. u župi i vlastelinskom dvoru u Rasinji boravi čak sedam svećenika i kapelana. Ovaj nam podatak najbolje govori o vjerskom, a zasigurno i svjetovnom obrazovnom radu u mjestu.

Kroničari Marija Winter i Ivan Topličan tvrde da je nakon 1501. godine pored Ludbrega i u Rasinji postojala župna škola. Pored župnika su u župi radila i dva njegova pomoćnika, kapelana pa je vrlo vjerojatno jednom od njih bila povjerena funkcija poučavanja djece.⁵ Spomenuti autori također iznose podatak iz kanonskih vizitacija koje determiniraju 1680. godinu kao godinu kada je u Rasinji već zasigurno djelovala župna škola s jednim učiteljem.⁶ Ove su župne ili parohijske škole polazili sinovi kmetova iz župe. Učionica je obično bila u kući nedaleko župnog dvora. Poučavali su pisanje, čitanje molitvi, crkvenih knjiga na latinskom jeziku, pjevanje crkvenih pjesama, vjeronauk i računstvo.

Učitelji su se zvali magistri i ludimagistri i bili su svećenici ili pismeni ljudi nekih drugih zanimanja. Obavljali su, uz obuku, i druge poslove pa im je položaj bio vrlo nezavidan. Priznanje za rad dobi-

vali su kako u kojoj župi, uživanjem stana, vrta, oranice, nešto u naravi i novcu.⁷

U župi starosti poput rasinjske vjerojatno je djelovala stara župna škola. Zbog ranije navedenih razaranja Rasinje i propadanja župe, ta škola sigurno nije imala kontinuitet. Budući je cijelo područje rasinjske župe 1625. godine potpalo pod župu Kuzminec nedaleko Rasinje, najvjerojatnije je župna škola djelovala u tom župnom središtu.

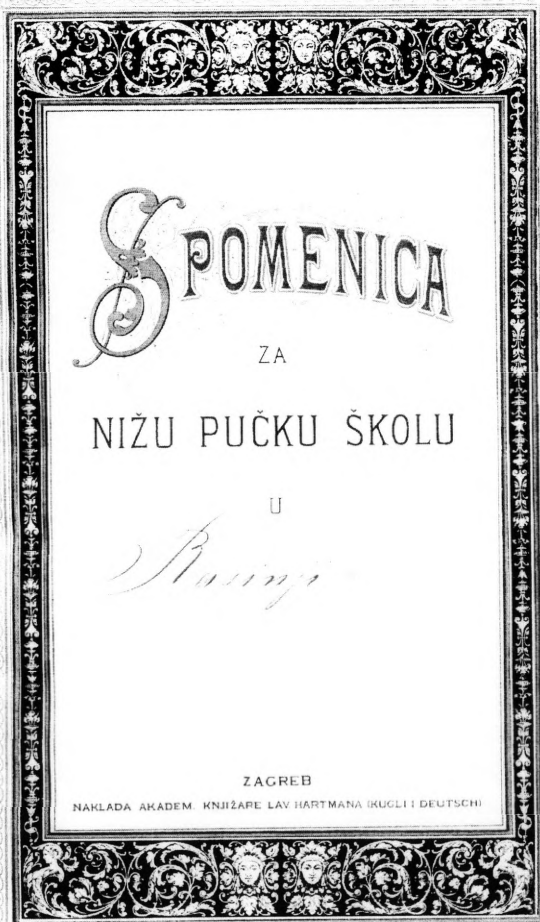
Krajem 17., a posebno u 18. stoljeću gospodarske i političke prilike su se donekle poboljšale pa je moguće da je oko 1680. godine u Rasinji djelovala župna škola s jednim učiteljem. Za razvoj još uvijek slabo organiziranog školstva, a koje je obuhvaćalo tek neznatan dio mladeži, značajne su naredbe carice Marije Terezije iz 1774. godine. Naredbe pod nazivom "Allgemeine Schulordnung..." propisuju da se u svakom župnom središtu osnuje i trivijalna (trogodišnja) škola u kojoj se mladež poučava u vjeronauku, biblijskoj povijesti, čitanju, njemačkom i materinjem jeziku i pismu, računanju do trojnog pravila te nauci o poštenju i gospodarstvu.⁸

Za vladanja Marije Terezije, u kolovozu 1777. godine, donesena je naredba pod nazivom "Ratio educationis publicae...". Paralelno s uvođenjem tih školskih naredbi Rasinja ponovno 1789. dobiva župu pa se time počinju stvarati uvjeti za nastavak trivijalne škole (triviales scholae).

U kanonskim vizitacijama od 10. IX. 1810. godine o župi Rasinja stoji zapisano: "Crkva nema orgulje. Namjesto učitelja postoji kantor čija je obaveza pjevati na blagdane, sa župnikom mrtve pokapati i župniku u ispitivanju u korizmi pomagati. Posebne zaklade nema, ali od župljana dobiva u žitu i plaća mu se kod sprovoda".⁹ Iz ovih vizitacija je vidljivo da u mjestu nema učitelja, već njegovu funkciju obavlja svećenik kojemu u tome pomaže orguljaš odnosno kantor. U to vrijeme bilo je normalno da učitelj pored učiteljske službe obavlja i dužnost orguljaša (kantora) te seoskog bilježnika (notara), štoviše, o tome je postojala i zakonska obaveza.¹⁰

Kandidata za učitelja predlaže Vrhovnom zemaljskom školskom nadzorniku pokrovitelj (patron škole). Pokrovitelj škole obično je bio plemić, tj. "zemaljski gospodin" (dominus terrestris) dok bilježnika bira općinsko poglavarstvo, a o orguljašu se brine župnik.¹¹ Konačno, godine 1826. Rasinja dobiva prvog svjetovnog učitelja Lovru Kolonića, "a za ono vrieme bila su samo dva razreda".¹²

Antun Cuvaj spominje 1838. godinu kao godinu osnutka škole u Rasinji, no najvjerojatnije je taj podatak vezan za osnutak trogodišnje, trivijalne škole u Rasinji.¹³ Ovaj podatak potvrđuju i kanonske vizitacije arhidakonata komarničkog (Komarnica, danas Novigrad Podravski) od 10. 9. 1841. godine u kojima stoji: "Crkva nema orgulje. Učitelj je Franjo Widmer iz Štajerske i to iz okolice Celja, neoženjen, star 28 godina, dobra i primjerena vladanja, kome je dužnost sviranje (?) i poučavanje mladeži te javna služba notara čemu točno udovoljava. Za to ima 20 novčića, 1/2 metreta žitne mješavine od jednog cielog selišta, što sačinjava oko 37 for. i 45 metreta plodova...Škola je trivijalna, osnovana i otvorena 1838. u jeseni po župljanima. Sastoji se od 1 sobe i pedagog obučava dva razreda. Taj pedagog je prikladan da obučava i u svojoj službi je marljiv i vrši je sa željnim uspjehom. Školskoj mladeži predaje predmete propisane po vlastima. Polaznika ima 56 u dobi od 9, 10 do 12 godina. Ovo su prvi ali su obavezni polaziti školu 3 godine. Vjeroučitelj je mjesni župnik koji pohađa pojedini razred češće i ostaje propisano vrijeme odnosno kako traže okolnosti. Ima dobar metod, kršč. nauk predaje dva puta u tjednu, a vježba djecu pjevanju pobožnih pjesama, ali ne s velikim uspjehom. Djeca ne polaze baš marljivo u školu jer ih roditelji zbog paše često zadržavaju kod kuće. Protulijekovi se upotrebljavaju razni, ali bez uspjeha".¹⁴



1. Spomenicu Niže pučke škole u Rasinji počeo je voditi učitelj Juraj Jurković 1891.

ŠKOLSTVO U RASINJI OD 1838. DO 1945. GODINE

Ovo je razdoblje rasinjskog školstva lakše istraživati jer o njemu postoje zapisi u "Spomenici za nižu pučku školu u Rasinji". Školska je spomenica nezaobilazni dokument o nastanku i radu škole pa i povijesti mjesta. Spomenicu su pisale generacije prosvjetnih radnika ostavljajući za sobom vrijednu povijesnu građu. Stara školska spomenica nabavljena je vjerojatno 1888. godine kada u rasinjsku pučku dječjačku školu dolazi Juraj Jurković, dugogodišnji učitelj i upravitelj škole. Školske spomenice počinju se pisati naredbom "Kr. Hrv. Slav. Dal. Zemaljske Vlade odjela za bogoštovlje i nastavu od 14. srpnja 1875. godine".¹⁵

Ova je naredba izdana na temelju prvog samostalnog hrvatskog zakona o pučkom školstvu iz 1874. godine "Zakon ob ustrojstvu pučkih škola i preparandija za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji". Do tada su se pisali ljetopisi škola koji su bilježili važnije događaje vezane za školu i nje-nu okolicu. Spomenica rasinjske škole piše se kontinuirano od školske godine 1888./89. do danas.

Na početku spomenice kratak je prikaz nastanka i razvoja pučkog školstva u Rasinji, a on u originalu glasi: "Koliko se doznati može ustrojena je u Rasinji škola godine 1826. Stajala je pod nadzorom nadbiskupskog Duhovnog stola u Zagrebu. Bio joj je prvim učiteljem Lovro Kolonić te Đuro Bučar, a bila su za onda samo dva razreda. Godine 1855. postao je učiteljem na istoj školi Stjepan Hunjadi koji je ovdje službovao sve do godine 1869. Za službovanja učitelja Hunjadija izgorjela je škola godine 1857. te se obuka držala u kući Mirka Opice. No uz veliku pripomoć presvietlog gospo. Ferdinanda baruna Inkeya sagradili su župljani iz Rasinje, Subotice, Cvetkovca i Bolfana novu liepu zgradu u kojoj je jedna školska soba i dvie sobe i kuhinja za učitelja.

Od godine 1869. do 1873. bio je na istoj školi učitelj Franjo Hild koji je godine 1873. istupio iz učiteljske službe. Za vrieme njegova službovanja sve do godine 1872. imao je učitelj plaću 315 for. i od svake kuće po 4 mjerice žita. Godine 1872. obustavljena je učitelju plaća u pobiranju žita te zato povišena u gotovom na 400 for. kao plaća za učitelja i 36 for. kao nagrada za orguljanje.

Godine 1873., 26. studena namješten je na istoj školi učitelj Toma Ausperger sa istom plaćom kao i prijašnji učitelj. Kad se pak nov školski zakon od g. 1874. provesti imao obazirući se na veliki broj školske djece, bje ova škola s normalnom plaćom od 600 for. u drugi plaćevni razred uvrštena s tim dodatkom da je onda učitelj besplatno u crkvi orguljati dužan...Pošto je broj školskih sposobnjaka godimice sve veći bio, prijavio je učitelj mjestnom školskom nadzorniku da ima uškolanih 87 dječaka i 68 djevojčica, zauzeo se je velečasni gospod Antun Kovačić župnik i mjestni školski nadzornik uviđajući veliku potrebu druge učiteljske sile. Stoga je nastojao svojski svojim marom kod presvietlog gospod. Ferdinanda baruna Inkeya pokrovitelja škole i opće poznatog dobrotvora naroda i škola isposlovati da presvietli, a osobito njegova presvietla gospođa barunica rođena grofinja Deym ... da se ovdje djevojačka škola ustroji, a na njoj namjeste kao učiteljke opatice milosrdne sestre iz Zagreba...Častna majka na molbu župnika i vlastoručan list presvietle barunice Inkey nije mogla odoljeti već je obećala da će školske godine 1877./78. poslati učiteljke samo se neka gospod. župnik pobrine s čega će se sestre uzdržavati. Ubrzo sazva velečasni gospod. župnik kao pretsjednik mjestnog školskog odbora na temelju čl. 155 školskog zakona na dne. 3. lipnja 1877. odborsku sjednicu kojoj su osim škol. Odbornika i sam presvietli gospod barun Inkey kao pokrovitelj ove škole i velemožni gospod. Gavro Kiš kr. Podžupan koprivnički prisustvovali. Zapisnikom od gore rečenog dana izjavio se je presvietli gospodin pripravnim o svojem trošku zgradu za školu opredjeljenu i stan opaticam prirediti dati da jim dade vrt, da će plaćati uvieke dokle opatice budu ovdje 1/3 njihove plaće. Da će jim dati sve pokućstvo i posteljinu, zatim da će jim i za školu davati ogriev drva koja će morati sami obćinari privožati, osim toga da je jošte pripravan tečajem triju godina sam popravke na zgradi nositi. Tako 1. X. 1877. primile su častne sestre djevojačku obuku, a učitelju osta naobrazba dječaka...

Za vrieme službovanja Auspergera mora se jošte sa žalošću primetnuti da ova škola od kako je škol. Zakon na život stupio nikada niti novčić za školsku knjižnicu dobila nije premda je obćinsko poglavarstvo zaključilo da će svake godine istu školu za članove književnih društva upisati ali sve neuspješno...

Godine 1888. mjeseca rujna bje učitelj Toma Ausperger umirovljen te iste godine 22. listopada namješten je na istoj školi namjestni učitelj Juraj Jurković za 80% redovite prijašnje učiteljske plaće koji je uslijed dekreta Visoke kr. Zemaljske vlade u Zagrebu 24. rujna imenovan pravim učiteljem sa plaćom 400 for. stanom u naravi te uživanja vrta, 4 rali polja i 3 rali sjenokoše".¹⁶

Iz ovog "izkaza" jasno se može zaključiti kakvo je stanje u rasinjskom školstvu tog doba. Od školske godine 1877./78. u Rasinji djeluju dvije škole i to: "Obća pučka djevojačka škola" u kojoj radi jedan

svjetovni učitelj i "Obća pučka djevojačka škola" u kojoj kao učiteljice rade časne sestre.

Antun Cuvaj spominje da je 1873. u Rasinji sagrađena nova školska zgrada¹⁷, prizemnica koja je u početku imala samo jednu učionicu te prostorije za časne sestre. Koje je godine izgrađena prva školska zgrada, nemamo točnih podataka, ali se zna da se obuka do 1857. držala u privatnoj kući pokrivenoj slamom koja je te iste godine izgorjela. Od tada se obuka nastavila držati u privatnoj kući seljaka Mirka Opice koji mijenja prezime u Palmović¹⁸.

Učitelji koji su službovali u školi u Rasinji, prema podacima iz školske spomenice, bili su: Lovro Klonić (1826.), Đuro Bučar (nepoznato), Franjo Widmer (1838.) - ovaj podatak uzet je iz kanonskih vizitacija - Stjepan Hunjadi (1855.), Franjo Hild (1869.), Toma Ausperger (1873.) te Juraj Jurković (1888.) koji je ostavio neizbrisiv trag u rasijskom školstvu na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Svoju prvu godinu službovanja u Rasinji ovako je upisao u školsku spomenicu: "Školska je godina započela 1. listopada 1888./89. službom božjom i sazivom duha svetoga. Istog je dana pročitan mladeži disciplinarni propis, a 2. je listopada započela redovita obuka. Opetovna obuka obučavala se je nedjeljom i četvrtkom dva sata prije podne. Napredak opetovnice bio je dobar, a polazak u zimsko doba posvema povoljan, a u ljetno doba prekinut. Zdravlje mladeži bijaše veoma pohvalno. Učevnima je sretstvi ova škola dobro obskrbljena...

Godišnji ispit držao se je 5. kolovoza. Ispitu je prisustvovao poglaviti gospodin Stjepan Grotić kr. Županijski školski nadzornik. Sa strane školskog odbora bio je velečastni gospodin župnik Antun Kovačić mjestni školski nadzornik, gospodin Josip Devčić občinski upravitelj te školski odbornici Kuzman Škrišnjar, Vid Golenji, Lovro Hunjadi i Martin Kapitanić posjednici. Godine 1888./89. polazilo je u istu školu 110 učenika od kojih je dobilo 27 prvi red s odlikom, 54 prvi red, 16 treći red, a 13 je bilo neispitanih. Školska se godina zaključila dne 6. kolovoza svetčanim "Te deum" i dieljenjem nagrada. Za nabavu je nagrada dalo občinsko poglavarstvo u Rasinji 5 for".¹⁹

Iz ovog ljetopisa vidljivo je koliki je utjecaj na tadašnji odgoj imala crkva. Odgojni je ideal bio stvoriti čestitog i pokornog čovjeka, vjernog kralju i domovini. Ipak se mogu uočiti i elementi svjetovnog utjecaja na rad škole, prvenstveno kroz rad školskog odbora. Interesantno je spomenuti da je godine 1895. od županijske vlasti u Varaždinu postavljen u Rasinji za mjesnog školskog nadzornika Gustav Reiching, upravitelj rasijskog vlastelinstva, što nam može pomoći u tvrdnji da je država imala namjeru smanjiti utjecaj crkve na lokalne prosvjetne prilike.

Do značajnijih materijalno-prostornih promjena u rasijskim školama dolazi krajem 19. stoljeća. Tadašnji rasijski župnik Milutin Tržić bilježi te promjene u spomenici župe za godinu 1896.: "Broj školske mladeži ponarasao je toliko da se je moralo nastojati namjestiti novu učiteljsku silu. Za ovo trebalo je nova školska soba. A pošto je školska soba na djevojačkoj školi č. sestara milosrdnica bila toliko otrcana da nije odgovarala svrsi, odlučeno bje da se ovdje dograde dvije školske sobe. Zemljište u tu svrhu bje poklonjeno od presv. baruna Mirka Inkeya. Temeljni kamen bje postavljen dne 11. srpnja i sama škola do prosinca dogotovljena usprkos silnim kišama. Lijepo su to dvije školske sobe. Jedna imade visoke prozore na zapadnoj strani prema ulici, a druga na istočnoj strani prema dvoru. Vrlo su visoke, lijepozračne provodjene ventilacijom. Dne 10. prosinca bijahu obe školske sobe blagoslovljene i djeca školska započese obuku. Prvi razred je sada obaspolni i podučava ga č. s. Patricija, nadstojnica. Drugi, treći, četvrti i peti ženske djece te opetovnicu podučava č. s. Gonzaga Perić. A dječaci drugog, trećeg, četvrtog i petog razreda te opetovničari ostaše kao i sada u muškoj učionici".²⁰

Od 1896. godine u Rasinji postoje tri učionice u kojima nastavu izvode tri učitelja, čime se u ono

vrijeme nisu mogla pohvaliti ni veća mjesta. Školske godine 1914./15. nastava je često prekidana zbog bolesti učitelja. U poslu ga je zamjenjivala (suflirala) Marija Grčević. Nakon smrti učitelja Jurkovića obuku dječaka preuzele su časne sestre. Nakratko u školi radi Milan Cerovac, no on ubrzo odlazi u vojsku.

Godine 1915. na natječaj županijske vlade u Varaždinu na prazno učiteljsko mjesto u Rasinji javlja se učitelj Ivan Vajdić koji tu ostaje raditi do 1926. godine²¹. Školska spomenica bilježi tih godina teške ekonomske i socijalne prilike izazvane dugogodišnjim iscrpljujućim ratom. Tako je školske godine 1916./17. učitelj zapisao: *"Zdravlje mladeži je povoljno unatoč tome što su uslijed silne skupoće cipela odnosno čizama neka djeca bosa po snijegu u školu dolazila"*.²² Raspadanje Austro-Ugarske Monarhije i stvaranje Kraljevine SHS nije bitnije utjecalo na prosvjetne prilike u mjestu. *"Dne 28. studenog 1920. obavljani su po prvi put u prostorijama ove škole izbori narodnih poslanika za ustavotvornu skupštinu"*.²³

Godine 1922. školski odbor je prihvatio prijedlog učitelja Vajdića da se sagrade novi svinjac, štala, štagalj i drvarnica što je te iste godine i učinjeno. Te godine barunica Ludmila Inkey poklanja školi 10 knjiga. Interesantan je podatak iz školske spomenice koji govori o organiziranim izletima učenika na Bled, u Zagreb te prvi izlet na Jadransko more 1923. godine. Osim redovnih školskih aktivnosti, u školi su se dešavale različite vanškolske aktivnosti, tako npr. u jesen 1925. godine *"pohadja u ovoj školi učenje nota - kajda 25 momaka sela Rasinje, svaku večer od 6 - 9 sati. Svrha učenja nota bila je kao priprava za glazbu vatrogasnog društva"*.²⁴

Po potrebi je službe u školu u Rasinji 1926. premješten učitelj Franjo Korelić. Iako je bio nezadovoljan zbog premještanja u Rasinju, vrlo je brzo zadobio povjerenje djece i mještana. Naročito je uspješna suradnja između učitelja i školskog odbora na čijem je čelu tada bio Rudolf Vargović poljoprivrednik iz Cvetkovca²⁵. Na odborskoj sjednici 8. svibnja 1928. godine jednoglasno je donesen zaključak da se u Rasinji osnuje viša građanska škola. Zaključak je dostavljen općinskom poglavarstvu na pretres sa *"zamolbom da ga podupre i prosljedi na nadležno uredovanje"*.

Tako je školske godine 1928./29. redovna obuka dječaka započela u prostorijama djevojačke škole. Odbor je naime 17. srpnja 1928. godine poslao delegaciju od tri člana: Jakob Banek predsjednik školskog odbora, Rudolf Vargović potpredsjednik te Franjo Korelić učitelj koja je odnijela molbu na *"oblasni odbor zagrebačke oblasti"*. Molba je prihvaćena te je tražena svota od 60.000 dinara za pregradnju djevojačke škole odobrena. Pregradnju i proširenje škole prema postojećim propisima izvršio je građevinski poduzetnik iz Ludbrega Ignac Wienrobe. Redovna je nastava u novim prostornim uvjetima započela 15. prosinca 1929. godine. Proširena je učionica, preuređen je učiteljski stan te nabavljene 32 nove klupe koje je za svotu od 6.000 dinara izradio Vilibald Keleman, stolar iz Cvetkovca. Učitelju je u svemu pomagao vrlo aktivan školski odbor u kojem su bili: Jakob Banek, općinski bilježnik kao predsjednik, Rudolf Vargović, poljoprivrednik iz Cvetkovca - potpredsjednik, Franjo Korelić, učitelj, Stjepan Palmović, poljoprivrednik iz Rasinje - blagajnik, Ivan Obadin, poljoprivrednik iz Rasinje - odbornik, Ivan Jembrek, poljoprivrednik iz Subotice - odbornik, Josip Gazivoda iz Subotice, odbornik, dr. Josip Rožanek, liječnik u Rasinji.²⁶

Već naredne školske godine školski odbor šalje molbu Kr. Banskoj upravi - prosvjetno odjeljenje za proširenje djevojačke škole na *"trorazrednicu"*. Nadležni organi odgovaraju da će proširiti školu samo ako se selo pobrine za četvrtu učionicu²⁷. Ova odluka školskog odbora nije sprovedena zbog poznatih teških političko-ekonomskih prilika u Kraljevini Jugoslaviji.

Učitelj *"Državne narodne muške škole u Rasinji"* kakav je službeni naziv škole od 1929. godine obu-

čavao je u školskoj godini 1930./31. II., III., i IV. razred te dva razreda više narodne škole dok časne sestre obučavaju prvi razred muške škole i sve razrede kao i opetovnicu "Državne narodne ženske škole". Očito je da je u muškoj školi bilo puno teže raditi jer je jedan učitelj držao obuku za sve polaznike. Učitelj Franjo Korelić, pored aktivnosti vezanih za školu, aktivno se uključio u rad oko poboljšavanja kulturno-prosvjetnih prilika u mjestu. Predsjednik je mjesne čitaonice osnovane 1928. godine. U Jugoslavenskom sokolu osnovanom 1930. godine učitelj Korelić je prvi starješina. Godine 1932. pokreće akciju s mjesnim župnikom Blažom Varga Lukačem oko otkrivanja spomen-ploče istaknutom domaćem pjesniku i svećeniku Andriji Palmoviću što je iste godine i učinjeno. "Drugu učiteljsku silu", kako to navodi školska spomenica, selo dobiva sasvim slučajno.

Školske godine 1933./34. ostalo je upražnjeno jedno mjesto pri djevojačkoj školi odlaskom sestre Vuk Ernxe na pedagošku školu u Zagreb. Ministarstvo prosvjete postavlja na njeno mjesto učiteljicu Danicu Bošković. Drugi dan po dolasku u Rasinju učiteljica je u pratnji mjesnog učitelja i općinskog bilježnika krenula u djevojačku školu, no već su ih u školskom dvorištu dočekale nezadovoljne majke sa svojim kćerima. Protestirale su zašto se nakon dugogodišnje tradicije poučavanja ženske omladine od strane časnih sestara sada odjednom postavlja "svjetovna učiteljica". Išle su tako daleko da su poslale delegaciju banu Savske banovine Ivanu Peroviću u Zagreb s molbom da se učiteljica Danica Bošković premjesti s djevojačke na dječjačku školu, a da na njeno mjesto dođe sestra Honorabilis Abramović. Dva dana kasnije izdalo je Sresko načelstvo telefonski nalog da se učiteljica Danica Bošković "uvede u dužnost kod jednorazredne dječjačke škole". Ovu odluku mještani su primili s velikim zadovoljstvom. Tog istog dana prvi je razred dječaka prešao iz djevojačke škole na dječjačku školu. Formirana su dva odjeljenja u jednoj učionici "uvođenjem narazdjelne obuke prije i poslije podne i to svaki tjedan izmjenično"²⁸.

Franjo Korelić, dugogodišnji vrlo aktivni učitelj, napušta Rasinju 1935. godine, a u ožujku 1936. godine dolazi učitelj Mato Lešić koji u Rasinji ostaje kratko vrijeme. Unatoč teškim materijalnim i kadrovskim uvjetima, obuka se održava bez prekida, a zapažene su i aktivnosti oko zdravstvenog i gospodarskog prosvjećivanja mještana Rasinje i okolice. Već školske godine 1936./37. bilježe nastavnici lagani pad učenika upisanih u prve razrede.

Od 1. rujna 1937. u školi rade učiteljski bračni par Zlata i Ivan Rodemond koji ostavljaju duboke tragove u rasinjskom školstvu u prijeratnom, ratnom, a Zlata Rodemond i poslijeratnom periodu. Ivan Rodemond, osim poslova oko detaljnog uređenja škole i učiteljskog stana, aktivno se uključuje u rad svih postojećih društava u Rasinji²⁹. Čovjek naprednih ideja tijesno je surađivao s mještanimom Đurom Takačem, vlasnikom rasinjskih rudnika i istaknutim partijskim aktivistom³⁰. Oni zajedno osnivaju zadrugu za elektrifikaciju mjesta. Mještani su s nevjericom gledali na tu zadrugu, ne vjerujući da će vlastitim snagama tako nešto ostvariti. Ipak, uz velike napore Rasinja 18. travnja 1942. dobiva električnu struju iz vlastite centrale³¹.

Iste godine učitelj Ivan Rodemond dobiva poziv za vojsku. U školi je u teškim prilikama ostala njegova supruga Zlata Rodemond. Spomenica bilježi da je u siječnju 1944. godine u školi održana partijska konferencija AFŽ-a, a u veljači iste godine i partizanski učiteljski tečaj koji je vodio profesor Serdar. Ustaše ga poslije toga ubijaju u Koprivnici³². Ni učiteljicu nije zaobišla ustaška strahovlada. Ustaše su znali da se njen suprug nalazi u partizanima od 1942. godine, a također su bili upoznati sa svim aktivnostima koje su se odvijale u školi i mjestu. Prilikom jednog upada u mjesto ustaše provaljuju u školu i u učiteljski stan, no, na sreću, učiteljica se na vrijeme sklonila.³³

ŠKOLSTVO U RASINJI NAKON 1945. GODINE

Kako u prijeratnom i ratnom, tako je i u poslijeratnom periodu škola u Rasinji imala veliki utjecaj na sveukupna zbivanja u mjestu. U studenom 1945. godine se škola u Subotici odvaja od rasinjske škole i postaje samostalna pa je time težak rad prosvjetnih radnika u krajnje lošim prilikama malo olakšan.³⁴ Naredbom Kotarskog narodnog odbora od 6. II. 1946. godine spojene su obje škole u mješovitu, a upravu škole preuzima učiteljica Zlata Rodemond. Učiteljica Zlata predavala je u I. i III. razredu dok je časna sestra Olimpiada Meštović radila u II. i IV. razredu.

Časne sestre radile su u rasinjskoj školi sve do 1948. godine, a napuštaju Rasinju godine 1958. U razdoblju od 1877. do 1958. godine ostavile su neizbrisiv trag u pučkom školstvu, a naročitu su pažnju obraćale naobrazbi djevojčica te poboljšavanju zdravstveno-prosvjetnih prilika u mjestu. Sjećanja mještana na boravak časnih sestara u selu osobito su živa.

Osnovna škola Rasinja, kakav joj je službeni naziv, odigrala je u prvim poratnim godinama veliku ulogu u poboljšavanju zdravstvenih, gospodarskih i kulturnih prilika u mjestu. Analfabetskim tečajevima opismenjavaju se najširi slojevi, a osobito su bili zapaženi tečajevi crvenog križa te predavanja iz zdravstva i narodne obrane. *“U ovoj školskoj godini kao i prošlih godina učitelji su u vanškolskom radu sudjelovali u narodnom prosvjećivanju. Održali su nekoliko predavanja, pomagali rad čitaonice te dramske, folklorne i šahovske sekcije. Sudjelovali su također u radu masovnih organizacija”*.³⁵

Školske godine 1953./54. po prvi put je u školi uvedena razredna i predmetna nastava. Godine 1955./56. škola dobiva i sedmi razred. Rad se odvija poludnevno u tri učionice sa šest odjeljenja. Škola ima naziv “Osnovna osmogodišnja”. Te je godine u V. razred uveden strani jezik (njemački). Osmi je razred uveden 1956. godine. Zbog skučenosti prostora (samo tri učionice), u najvećoj je učionici organizirana nastava u tri smjene u koje polaze učenici čistih odjeljenja I., II. i III. razreda s početkom nastave u 8, 11 i 14 sati. Odjeljenje IV. i VII. razreda radilo je u kombinaciji jer su ti razredi imali najmanje učenika. Školu polaze 232 učenika.³⁶ Školski odbor je našao privremeno rješenje za četvrtu učionicu u privatnoj kući obitelji Brzeska, no općina nije našla mogućnosti adaptirati tu učionicu. Isto je stanje i s popravcima preostala dva školska objekta (nastava se odvijala na čak tri odvojena mjesta).

Škola je oskudijevala u đačkim klupama, a postojeći školski inventar bio je krajnje oskudan. Nastavnički zbor od osam prosvjetnih radnika, na čelu s upraviteljem Matom Erslanom, uložio je velike napore suočavajući se s krajnje nezavidnom materijalnom, prostornom i kadrovskom situacijom. 3. prosinca 1956. godine u školi je proradila i školska kuhinja: *“Skoro svi đaci ove škole dobivaju doručak od mlijeka, kruha i sira. Hranu dodjeljuje Jugoslavenski crveni križ”*.³⁷

Dolaskom bračnog para Štefanije i Đure Godek u Rasinju 1958. godine, oživio je rad već ranije osnovane učeničke zadruge. Aktivnosti zadruge bile su usmjerene na uzgoj ratarskih i voćarskih kultura. Najviše truda u radu tih zadruga uložio je dugogodišnji upravitelj škole u Rasinji Đuro Godek. Godine 1958. počela je “adaptacija” feudalnog dvorca u Rasinji za potrebe škole. Od 1 - 3. lipnja 1958. godine preseljen je školski inventar iz starih u “nove” prostorije. Ovom prilikom potrebno je spomenuti da je odluka o adaptaciji ili, bolje rečeno uništenju neoklasicističkog dvorca u Rasinji, bio veliki promašaj. Bez obzira na tešku situaciju u školi Rasinja, sam rad u novoj školi bio je u početku lakši jer su prostorije dvorca bile veće i svjetlije.

U prizemlju su bile smještene tri učionice, kuhinja, sanitarni čvor te uprava škole. Kasnije je prizemlju dodana dvorana za tjelesni odgoj koja potpuno odudara od postojeće zgrade i nikada nije zadovoljavala higijensko-zdravstvene i obrazovne uvjete. U dvorani se povremeno održavala i nastava.

Na katu su smještene još četiri učionice, kabinet (biologija, kemija) i zbornica. Tavanske i podrum-ske prostorije nisu u potpunosti iskorištene zbog mogućnosti urušavanja. Stanje u školi bilo je koliko-toliko zadovoljavajuće, osim što su velika financijska sredstva trošena na samu amortizaciju. Prilikom proslave Dana škole, 9. lipnja 1968., godine škola dobiva ime "Osnovna škola Ivo Rodemond Rasinja".

Sedamdesetih godina počinju se nagomilavati problemi, a tadašnji direktor škole Zvonko Zetović stalno upozorava na krajnje loše stanje same zgrade. Interesantno je spomenuti da je 1974. godine u planu razvoja školstva općine Koprivnica uvrštena izgradnja nove škole u Rasinji. Školske godine 1975./76. taj je plan predviđen za realizaciju 1981. godine, ali je kasnije odgođen za 1986. godinu. Tadašnji prosvjetni radnici našli su snage i mogućnosti za zaista bogat i plodan rad u školi i van nje i u tako ograničenim mogućnostima.

Bogat kulturno-prosvjetni život škole i mjesta sasvim je razumljiv jer je tada u samom mjestu živjelo jedanaest prosvjetnih radnika. Materijalne prilike nisu se mijenjale ni osamdesetih godina. Nadležne strukture smatrale su da ne treba ništa posebno ulagati u postojeću školu, već je bolje namijenjena sredstva uložiti u novu zgradu.³⁸

ŠKOLSKO PODRUČJE OSNOVNE ŠKOLE RASINJA

Po površini ovo školsko područje spada u red većih područja, a zauzima površinu oko 102 km². Obuhvaća sjeverne padine kalničkog gorja te manji dio podravske nizine, prostor u kojemu se smjestilo 24 naselja u kojima je evidentan pad broja stanovnika, posebno u poslijeratnom razdoblju. Cijelo je školsko područje od Drugog svjetskog rata do popisa broja stanovnika 2001. godine izgubilo četvrtinu stanovništva. Ovakva demografska situacija svrstava ovo područje među najugroženije u Koprivničko-križevačkoj županiji.

Pored matične škole u Rasinji na ovom području nalaze se još 7 područnih škola i to u Kutnjaku, Kuzmincu, Ivančecu i Subotici Podravskoj, Dugoj Rijeci, Prkosu i Velikom Pogancu.

PODRUČNA ŠKOLA KUTNJAK

Kutnjak je staro naselje u neposrednoj blizini Drave. Školu dobiva 1913. godine kada je izgrađena školska zgrada u kojoj se i danas odvija nastava. Prije toga učenici iz Kutnjaka i Antolovca polazili su školu u Kuzmincu. Prije rata broj učenika se kretao oko 50, a godine 1929. u školi rade dva učitelja.³⁹ Mještani ovog sela oduvijek su pokazivali veliku brigu prema svojoj školi te su učiteljima uvijek izlazili u susret.⁴⁰ Škola je četverorazredna, a u samoj zgradi je i učiteljski stan.

PODRUČNA ŠKOLA KUZMINEC

Kuzminec je staro župno središte. U proteklih je pola stoljeća evidentan pad stanovništva u ovom mjestu. Prvi pisani dokument o postojanju škole je iz 1649. godine kada se ovdje spominje učitelj Matija Brlić "apsolvirani sintaksista". Kuzminec je, zahvaljujući močvarama koje su ga okruživale, u proteklim burnim stoljećima ostao po strani od zbivanja koja su zadesila Podravinu Godine 1838. dobiva trivijalnu školu, a godine 1856. izgrađena je i školska zgrada koja i danas postoji u mjestu. Godine 1891. Kuzminec dobiva "drugu učiteljsku silu".⁴¹ Danas u Kuzmincu djeluje područna čet-

verorazredna škola izgrađena nakon rata koju polaze učenici iz Kuzminca, Koledinca, Grbaševca, Gorice i Vojvodinca.

PODRUČNA ŠKOLA IVANČEC

Škola je smještena na pitomim obroncima Kalnika i osnovana je 1942. godine. Školu su polazili učenici iz Ivančeca, Belanova Sela i Segovine. Uvjeti za rad znatno su otežani u poslijeratnom periodu zbog vrlo malog broja učenika. Nastava se odvijala u jednom razredu, a jedan učitelj predavao je svim učenicima. Prosvjetne vlasti imale su namjeru zatvoriti školu, no mještani su svaku pomisao o zatvaranju škole energično odbijali riječima "ona nam je sve što imamo".⁴² Ipak, škola je zatvorena 1988. godine kada su se u školu upisala samo tri učenika u III. razred.

PODRUČNA ŠKOLA SUBOTICA PODRAVSKA

Subotica se nalazi na podravskoj magistrali između Rasinje i Koprivnice. Poslije Rasinje najveće je naselje na ovom školskom području. Škola je otvorena 1945. godine. Subotica ni dan danas nema posebnu školsku zgradu već se škola nalazi u prostorijama društvenog doma. Učenici ovdje polaze četiri razreda, a daljnje osnovno školovanje nastavljaju u Rasinji ili u Koprivnici.

PODRUČNA ŠKOLA DUGA RIJEKA

Škola je utemeljena 1848. godine. U spomenici zapisano je da je sav materijal za gradnju škole dalo "vlastelinstvo kneza Bačanija" iz Ludbrega dok su radnu snagu dali mještani Duge i Male Rijeke i Ludbreškog Ivanca. "Zgrada jest prizemna, drvena od pletera napravljena, blatom omazana te slamom pokriva kuća koja je 11 hvati dugačka i 3 široka." Prvi učitelj bio je Glišo Vranešević. Zbog porasta broja djece 1891. izgrađena je nova školska zgrada, a 1895. i stan za učitelje. Završetkom prvog svjetskog rata na školi je radila kao učiteljica Bela Krleža. Selo i škola do temelja su zapaljeni od ustaša u jesen 1943., a školska spomenica bilježi da je tog dana ubijen 21 žitelj Duge Rijeke. Nova zgrada škole svečano je otvorena 9. siječnja 1947., a 1983. dolazi do privremenog zatvaranja škole koje je kasnije postalo trajno.

PODRUČNA ŠKOLA PRKOS

U selu škola je otvorena 3. veljače 1946. godine. Školu su polazili učenici iz Prkosa, Jankovca, Vrhovca, Velikih Grabičana i Radeljeva sela. Prvi učitelj bio je Đuro Ljubić. Rad u školi bio je težak zbog loših gospodarskih prilika, a odvijao se u privatnoj kući. Zalaganjem mještana nova škola useljena je 17. prosinca 1955. godine. Tada je 6 razreda polazio 61 učenik. Prosvjetne vlasti zatvorile su školu 1983. godine.

PODRUČNA ŠKOLA VELIKI POGANAC

Prema podacima iz novije školske spomenice u Velikom Pogancu postojala je škola "još u doba vojne krajine, ali kako su u ratu dokumenti uništeni, a od mještana nitko ne zna, ne može se ustanoviti točna godina osnivanja". Pretpostavlja se da je škola osnovana u drugoj polovici 19. stoljeća. Prvi učitelj u selu bio je Svetozar Radančević. Školu su pohađala djeca iz Ribnjaka, Radeljeva sela, Velikih Grabičana, Prkosa, Velike i Male Rasinjice i Velikog Poganca. Selo je teško stradalo od Njemaca i ustaša od proljeća do jeseni 1944. godine kada je prema podacima iz spomenice ubijeno 80 mještana u Velikom Pogancu. Uz školu popaljeno je i opljačkano cijelo selo. Nakon rata učitelj Antun Vrban obuku je držao "pod lipom kraj crkve". Godine 1947. na mjestu izgorjele izgrađena je jednorazredna škola. Školu su polazila 43 učenika. Krajem 1950.-ih pristupilo se gradnji nove osmogodišnje škole. Odlukom N. O. O. Sokolovac iz 1960. ukinuta su kombinirana odjeljenja viših razreda u Dugoj Rijeci i Prkosu te su svi učenici viših razreda prešli u centralnu školu u Veliki Poganač. Nova škola još nije osposobljena za rad pa se nastava odvijala u jednoj prostoriji i veterinarskoj ambulanti. Tada je radilo 6 učitelja. Ukupno je školska općina Veliki Poganač s pripadajućim područnim školama Duga Rijeka i Prkos šk. g. 1960.-61. imala 322 učenika u 9 razreda. Svečano otvorenje novoizgrađene i bogato opremljene osnovne škole u Velikom Pogancu održano je 27. srpnja 1961. Škola je dobila naziv OŠ 32. divizije Veliki Poganač. Škola je 60.-ih i 70.-ih bila centralna ustanova prosvjetno-kulturnih, društvenih i političkih zbivanja. Bila je domaćin brojnih stručnih skupova prosvjetnih radnika te natjecanja i susreta učenika bivše općine Koprivnica. Zbog smanjenja broja učenika Skupština općine Koprivnica donosi 1. rujna 1981. odluku o prestanku rada osmogodišnje škole u Velikom Pogancu i integraciji ove škole s osnovnom školom Sokolovac. Od tada tu djeluje četverogodišnja područna škola koja je novom mrežom osnovnih škola Koprivničko-križevačke županije 1998. priključena osnovnoj školi Andrije Palmović u Rasinji.

Bilješke:

1. Dragutin Feletar, Počeci obrazovanja i prve škole u Podravini, rukopis, str. 3.
2. Povijest župe Rasinja, Spomenica župe Rasinja, str. 75.
3. Alojz Jembrih, Studenti iz sjeverne Hrvatske na bečkom sveučilištu u XIV. i XV. stoljeću, Podravski zbornik 1980., Koprivnica 1980., str. 48 - 50.
4. Dragutin Feletar, isto, str. 48. - 50.
5. Isto.
6. Isto.
7. Ivan Topličan, Marija Winter: Školstvo na području bivšeg kotara Ludbreg, Ludbreg - monografija, Ludbreg, 1984., str. 415.
8. U knjizi dr. Leona Žlebnika "Opšta historija školstva i pedagoških ideja", str. 85, zapisano je da je Marija Terezija reformu školstva povjerala istaknutom austrijskom reformatoru Ignazu Felbigeru. On godine 1774. objavljuje "Opću školsku naredbu za normalne, glavne škole i trivijalne u svim carsko-kraljevskim nasljednim zemljama". Ova se naredba sigurno zbog svoje važnosti u povijesti školstva i pedagogije spominje kao zakon.
9. Visitationes arhidiaconatus Camarcha, Nadbiskupski arhiv Zagreb, (prijevod dr. D. Feletar).
10. Antun Cuvaj, Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas, knjiga 2, str. 13.
11. Antun Cuvaj, isto.
12. Spomenica škole Rasinja, str. 1
13. Dragutin Feletar, Počeci..., str. 107
14. Visitationes arhidiaconatus Camarcha, Nadbiskupski arhiv Zagreb, (prijevod dr. D. Feletar).
15. Spomenice Obće pučke škole križevačke, str. 1.
16. Spomenica škole Rasinja
17. Antun Cuvaj, Građa za povijest školstva, knjiga 6, str. 13

18. Historija škole, rukopis u školskoj spomenici iz 1928. godine. To je najvjerojatnije prizemnica koja je u mjestu postojala do kraja 1980-tih godina kada je srušena, a tu se danas nalazi zgrada Općine Rasinja.
19. Spomenica škole Rasinja
20. Spomenica župe Rasinja, str. 39-40
21. Spomenica.
22. Isto.
23. Isto.
24. Isto.
25. Isto.
26. Isto.
27. Isto.
28. Isto.
29. Isto.
30. Đuro Takač (1891-1953). Rođen u siromašnoj seljačkoj porodici u Rasinji. Borac za radnička prava od najranije mladosti. Godine 1920. postaje član KPJ. Suradivao s Josipom Brozom od 1927. godine. Kao sposoban poduzetnik preuzima upravu ugljenokopa u Rasinji i Subotici. Zajedno s cijelom obitelji odlazi 1943. godine u partizane. Poslije rata naročito se zalaže za oživljavanje privrede u ovom kraju.
31. Spomenica škole Rasinja
32. Isto.
33. Isto.
34. Isto.
35. Isto.
36. Isto.
37. Isto.
38. Krunoslav Belaj, Diplomaska radnja pod nazivom "Povijesni razvoj osnovne škole u Rasinji", Čakovec, 1989. Autor također navodi da se "zadnjih godina počelo ozbiljnije raspravljati o novoj školi. Raspisan je i mjesni samodoprinos. Postoji i projektna dokumentacija, a zna se i buduća lokacija škole". Godini pisanja diplomske radnje odgovaraju i opisi tadašnjeg stanja u područnom školstvu na rasijskom području.
39. Dragutin Felatar, Počeci obrazovanja i prve škole u Podravini, rukopis, str. 170
40. Spomenica škole Rasinja
41. Dragutin Feletar, Počeci..., str. 23, 24, 113
42. Spomenica škole Rasinja